

מאוצרות הפרשה

ש"ש מפיו, וכאן איך דיברה עם המלאך אולי הוא שד. וי"ל דאיתא בגיטין שם דאם יש למלאך צל סימן שאינו שד. וא"כ י"ל דהכא ראתה אחרי רואי והיינו צל. לכן הבינה שהוא מלאך ולא שד. (ישמח משה)

ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם (יז,ה)
 כאן אצל אברהם כתוב ולא יקרא עוד את שמך אברהם. ואילו ביעקב כתוב לא יעקב יאמר עוד שמך, והיינו שאצל אברהם הוסיף את. ויש ליישב הטעם בזה ע"פ הגמ' ברכות י"ג. על הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה או בלאו עיי"ש, ופרכינן למה ביעקב לא נאמר דין זה? ומשני הגמ' דהתם ביעקב, ישראל עיקר ויעקב טפל, והיינו שלא התבטל לגמרי השם יעקב. והנה איתא בגמ' ב"ק מ"א: שבשור הנסקל נאסרה הנאת עורו כי כתוב את בשרו את הטפל לבשרו. וא"כ י"ל שצל אברהם כתוב ולא יקרא עוד את שמך והיינו גם את הטפל לשמך, ולכן יש לאו כי גם טפל אסר, אבל אצל יעקב לא כתב את והיינו שהשם העיקרי לא יהי יעקב, אבל הטפל ישאר יעקב, ולכך לא כתב את כי לא מיעט את הטפל. (רבי שאול קצנלבוגן)

ויפול אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו וגו' ויאמר אלקים אבל שרה אשתך יולדת בן וקראת את שמו יצחק (יז,יז-יט)
 מרן הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א: פירש רש"י, "וקראת את שמו יצחק – על שם הצחוק". כלומר, שהקב"ה החשיב מאוד את צחוקו של אברהם, עד כדי כך שציווה עליו לקרוא לבנו על שם צחוק זה. כמו"כ מצינו בחז"ל (ירושלמי ברכות א,ו) את חשיבות שמו של יצחק: "ולמה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב ושמו של יצחק לא נשתנה? אלו אבות קראו אותן בשמן, אבל יצחק הקב"ה קראו יצחק, שנאמר וקראת את שמו יצחק". לעומת זאת בפרשת וירא (בראשית יח, יג-יז) נאמר ששרה נתבעה על שצחקה: "ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שומעת פתח האהל וגו' ותצחק שרה בקרבה וגו' ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה". ההבדל בי הצחוק של אברהם לצחוק של שרה, מובאר בדברי האונקלוס, שתרגם את לשון הכתוב ויצחק שנאמר אצל אברהם בלשון וחדדי, כלומר לשון של שמחה וחדוה. אך אצל שרה, שנאמר ותצחק שרה, תרגם וחיית שרה מלשון שחוק ולעג. ויש להבין, מה המקור לדברי התרגום, ומהיכן למד לבאר כן.

בתשובת הדבר נראה, שאצל אברהם נאמר ויצחק ויאמר בלבו; כלומר שהייתה זו הרגשת הלב, והרגשה בלב היא שמחה ולא לעג. אך אצל שרה נאמר ותצחק שרה בקרבה, וכמו שתרגם אונקלוס וחיית שרה במעוהא, ועם הבטן והמעיים אין זו שמחה אלא צחוק ולעג. כעין זה מצינו במסכת שבת (ל:), שיש שני סוגי שמחה: "בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה", וביארו שם בגמרא שיש סתירה בכך שבמקום אחד (קהלת ח,טו) נאמר "ושבחתני אני את השמחה, ובמקום אחר (בב, ב) נאמר "ולשמחה מה זו עושה". יעו"ש בגמרא שביארו שאין זו סתירה, כי הפסוק הראשון עוסק בשמחה של מצוה, ואותה יש לשבח, אך הפסוק השני עוסק בשמחה שאינה של מצוה, והיינו כדוגמת צחוקה של שרה שחיית במעוהא, ועל זה נאמר "ולשמחה מה זו עושה". (סברי מרן)

ויהי בימי אמרפל מלך שנער (יד, א)

וברש"י: הוא נמרוד שאמר לאברהם פול לתוך כבשן האש. שואל רבי חיים קניבסקי, וכי הוא אמר לאברהם פול? הלא הוא הפיל אותו. ומתרץ ע"פ המדרש שלא יכלו להפילו לכבשן האש, כי כל מי שבא להפילו נשרף מיד, עד שעשו "טראבוקו", כמין מכונה שמתגלגלת לבד ושמו את אברהם אבינו בצד השני, והמכונה ע"י גלגולה הפלתו לתוך הכבשן. וזהו שאמר לאברהם אבינו פול – מעצמך ע"י המכונה. (מדשן ביתך)

ויתן לו מעשר מכל (יד, כ)

כתב הרמב"ם בהל' מלכים (ט,א) אברהם התפלל שחריט ויצחק הפריש מעשר. והשיג עליו הראב"ד הלא אברהם ג"כ הפריש מעשר שנאמר ויתן לו מעשר מכל? ותירץ הכסף משנה דנתינת אברהם לא היתה מדין מצוות מעשר אלא סתם מתנה. וי"ל ע"י מהיכי תייסי לומר שלא נתן מדין מעשר וכו' הלא פשטות המקרא הוא שהוא נתן מעשר? וי"ל שאברהם אמר למלך סדום שהוא לא לוקח מחוט ועד שרוך נעל כדי שלא יאמר אני העשרתי את אברהם, והנה אם היינו אומרים שנתן למלכי צדק מעשר, יש להקשות הלא כיוון שנתן מהשלל של מלך סדום למלכי צדק מעשר, הרי מעשר מעשר כמ"ש עשר בשביל שתתעשר וא"כ יוצא שהוא התעשר ממלך סדום, לכן הוכרח לרמב"ם שאברהם לא נתנה בתורת מעשר.

ואתה תבוא אל אבותך בשלום (טו, טו)

וברש"י: מכאן שתרח עשה תשובה. והראיה היא מזה שהוא יבא אל אבותיו בשלום סימן שאבותיו בגן עדן. הנה יש להקשות מנלן שאביו עשה תשובה, אולי מה שאביו בג"ע משום הא דאיתא בגמ' שצדיק בן רשע מעלה את אביו לג"ע שלא יאמרו אביו בגהינום ובנו בג"ע, וא"כ קשה דהרי יכול להיות שהוא כלל לא עשה תשובה. וי"ל, אומר המהרש"א, שהנה קשה אמאי כתיב תבוא אל אבותך בשלום, הרי היה לו רק אבא אחד. אלא י"ל שגם סבא של אברהם דהיינו אבי תרח היה בג"ע לכן כתוב אבותך רבים ולא אביך ביחיד. והרי בן מכניס רק את אבא שלו אבל לא את הסבא, סימן שתרח עשה תשובה, שגם הוא הכניס את אבא שלו, דהיינו סבו של אברהם.

ראיתי אחרי רואי ע"כ קרא לבאר באר לחי רואי הנה בין קדש ובין ברד (טז, יג-יד)

יש להקשות מה אמרה הגר ראיתי אחרי רואי. ועו"ק למה כתב כאן בין קדש ובין ברד למאי נפק"מ היכן היה הדבר הזה. וי"ל אומר רבי חיים מוולאזין ע"פ יחזקאל א,ג וברש"י שם שאין השכינה שורה בחו"ל אא"כ שרתה השכינה על הנביא לפני"כ בארץ ישראל. והנה בתחילת גיטין ב. איתא דהמביא גט מרקם וחגר ופרש"י בין קדש ובין ברד הוי כמביא ממדינת הים. ולפי"ז מובן כאן מה שאמרה הגר: הרי היא נמצאת בחו"ל דהוא בין קדש וברד, וא"כ איך שרתה עליה השכינה, לכן הקדימה ואמרה ראיתי אחרי רואי, והיינו שכבר ראתה השכינה אצל אברהם בהיותה בביתו בארץ ישראל.

עוד יש לפרש מאי ראיתי אחרי רואי. דהנה מבואר בגיטין ס"ו. ובמגילה ג. שלא מדברים עם מלאך הנגלה שמא שד הוא. אא"כ מוציא

התשובה מתפרשת כרצון השואל...

ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ (יגז), ופרש"י: "ויהי ריב - לפי שהיו רועיו של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים: נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל. והכתוב אומר: והכנעני והפרזי אז יושב בארץ, ולא זכה בה אברם עדיין". הנה מדברי רש"י הקדוש עולה, כי רועי אברם עצמם - לא השיבו מאומה על טענתם של רועי לוט, אלא שהכתוב אומר כי עדיין לא זכה אברם בארץ, והיינו שאת התשובה משיב הכתוב - בעוד רועי אברם לא השיבו מאומה! ולכאורה, מדוע לא השיבו רועי אברם תשובה זו? את התשובה, נבין היטב בעקבות מעשה שהיה:

ביום מן הימים, הגיע אל מעונו של מרן ה'חזון איש' עורך של בטאון 'חרדי' מארצות הברית, וביקש להגיש לו מעטפה אותה שלף מכיסו. אולם ה'חזון איש' - סירב בנחישות לקבל את המעטפה: הוא דחה אותה לכיוונו של האורח, ובשום אופן לא הסכים לפתחה ולעיין בתוכנה... משנוכח הלה כי החזון איש' איתן בדעתו - נאלץ להשיב את המעטפה אל כיסו, ולהסתפק בברכתו של גדול הדור... לאחר שעזב האורח את החדר, פנה ה'חזון איש' אל אחד ממקורביו שהיה נוכח בחדר בעת המפגש, ושאלו: "האם אתה יודע מה יש במעטפה?". "לא! אינני יודע!" השיב הלה, שאכן תהה בליבו לפשר ההתרחשות המוזרה שהתרחשה לנגד עיניו... או אז, פתח ה'חזון איש' והסביר:

"ראה נא... יודע אני, שהבטאון בראשו עומד יהודי זה - נוטה להתיר את השימוש בג'לטין, אותו אסרתי מכל וכל. כעת, הבנתי מיד שבמעטפה ישנה שאלה הנוגעת לנושא רגיש זה, כאשר תקוותו היתה שאפתח את המעטפה, אקרא את השאלה, ואשיב מה שאשיב... "מכאן ואילך" המשיך ה'חזון איש', "כבר היתה תכניתו סדורה: עם שובו לארצות הברית - הוא התכוון לפרסם את רשמיו מהביקור בארץ ישראל, ובכלל זאת לספר על הביקור בביתי, תוך שהוא מציג את הדברים באופן מעוות - שיתיר את הרושם כביכול מצאתי צדדים להתיר את הג'לטין... מאחר ואינני מוכן בשום אופן שתצא מכשלה מתחת ידי - סירבתי לפתוח את המעטפה, וכך, התכנית לא יצאה אל הפועל!" סיים ה'חזון איש' את הסברו.

וראה זה פלא: תקופת מה לאחר אותו מאורע, הזדמן למקורבו של ה'חזון איש' לפגוש באותו עורך מחוץ לכותלי ביתו של הגאון. את ההזדמנות הוא ניצל בכדי לגשת אליו ולומר: "אני יודע מה היה במעטפה שה'חזון איש' סירב לקבל מידך!". "לא יתכן! אף אחד אינו יודע מה יש במעטפה הזו!" הגיב הלה ספונטנית, אולם מקורבו של ה'חזון איש' פתח מיד ושטח את ההסבר שהסביר לו רבו בשעת מעשה, תוך שהוא מפרט את תכנה של המעטפה, את מניעיו של העורך, ואת תכניותיו... לשמע הדברים, לא ידע האיש את נפשו: "מנין לך זאת? האם נביא אתה? או אולי בן נביא?" שאל בתדהמה, ואילו המקורב רק השיב בפשטות: "אינני נביא ואף לא בן נביא, אולם ה'חזון איש' הבין את תכניותי בחכמתו, וכבר לימדונו רבותינו כי חכם עדיף מנביא!"... ומכל מקום, ממעשה זה, יכולים אנו ללמוד לקח חשוב: ישנם מצבים, בהן יש להמנע מכל תשובה שהיא, שכן כל תשובה - תתפרש על ידי השואל כרצונו, באופן בו לא זו בלבד שתועלת לא תצמח ממנה - אלא שלהיפך: עלולה היא לגרום לנזק! את זאת - ידע אברהם אבינו, ומשום כך הורה לרועיו באופן חד משמעי שלא להשיב לרועי לוט מאומה... הוא הבין היטב, שכל תשובה ששיבו - תתפרש על ידי רועי לוט כהיתר לרעות את בהמותיהם בשדותיהם של יושבי הארץ, ומכך ביקש להמנע! לפיכך, לא נותרה בפני אברהם אלא דרך אחת ויחידה: להפרד מלוט מבלי להגיב כלל לטענותיו! ("ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

חצר שמתפללים בה, האם יש בה קדושה

שאלה: בחצר שלנו עשו מניין כל התקופה האחרונה, קוראים לזה בית הכנסת 'בחצרות אלוקינו', האם החצר קיבלה דין של בית הכנסת והאם מותר לדבר שם או לעשות בר מצווה וכדומה?
תשובה: כל זמן שמתפללים בחצרות הבתים יש בו קדושה, ואין לנהוג בו מנהג בזיון, אבל כשגמרו להתפלל שם, וחזרו לבית הכנסת, אין צריך לנהוג שם קדושה.
מקורות ונימוקים: במסכת מגילה (דף כ"ו.) נחלקו חכמים ורבי מנחם בר יוסי, אם יש קדושה ברחובה של עיר, דעת רבי מנחם בר יוסי, שיש בו קדושה, הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות, ודעת חכמים שאין בו קדושה, כיון שאין מתפללים בו אלא באקראי בעלמא. ונפסק בשו"ע (או"ח סי' קנד ס"א) כדעת חכמים, שרחבה של עיר, אף על פי שמתפללים בה בתעניות, אין בה משום קדושה מפני שהוא עראי, וכן בתים וחצרות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי אין בהם שום קדושה.
וכתב הריטב"א (שם) הובא דבריו בביאור הלכה (ד"ה רחבה) שכל הנדון הוא רק לענין מכירתו, שאם מכרו אותו אין קדושה בכסף, אבל ברחבה עצמו, יש בו קדושה אפילו לרבנן בעודו מזומן לכך, שלא להשתין בו..., כיון שהוא מזומן ומעודת לתפלה לפעמים, אלא שהוא לזמן רחוק ולא קבע, הלכך אסור לנהוג בו בזיון בעודו עומד לענינו.
ולכן כל זמן שמתפללים בחצרות הבתים יש בו קדושה, ואין לנהוג בו מנהג בזיון. (הגר"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

תמיך תוכלו לראות אותי מצמיח נוצרתי מהווה הצתיך לא יכול לשנות אותי, אי אני?

תשובה לחידה פר"ש: עלה זית. תשובה לחידה: ספון.

שם הזוכה: דוד כהן נ"י

מזל טוב

משפחת הרב הורביץ לנשואי הבת

משפחת גורודצקי להולדת הבן

מרכז העיר: משפחות שלנגר להולדת הבן

משפחות פיליפס - אינגבר לנשואי הבת הנכדה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com